

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt 4. No. 14. 1939

TİMURLENK BAYTAR MI İDİ?

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

Konya müzesi kütüphanesinde 2838 numaralı yazma bir baytar-namenin 45, 46, 47 nci varaklarında Türk tarihinde Osmanlı türkle-rine keder verici vukuat ile meşhur olan Timurlengin baytar olduğunun yazılı olduğunu mezkûr müze müdürü sayın Yusuf Akyurt bildirmiş ve mezkûr varakların 6 sahifeden mürekkep resimlerini de göndermek lütfünde bulunmuşdur

Mezkûr sahifeleri okuduk. Çok açık ve güzel bir türkçe ile eser Kenan efendi tarafından yazılmışdır [1]. Muhakkak ki toplama bir eser olacaktır. Yazılış tarihi malûm değildir. Eb'adı 12×18,5 dur. İnce kâğıdı samanı aherlidir. Eser harekeli ve usulüne muvafık güzel bir nesih ile yazılmışdır.

Timurlengin baytar olduğunu ortaya koyan bahis :

Varak 45 a, 45 b, 46 a, 46 b, 47 a, 47 b de bu suretle beyan edilmiştir :

(... İlmî baytaride Timurlenk Şeyhülmeşayih menzilesindedir. Hattâ padişahı Buharaya intisabı ve ol hanedapa münasebeti ve Mir-ahurinin Timur gibi bir kaç yüz hademe ve bendesi olup bendesinin edna bir tökeri olmak hîzi imkândan dür ve mehcür iken şayestei niami celilei rahmaniyye rahîm ve gafur olmakla bazı makbul atlara illet arız oldukda etraftan daim taharri ve talep ve baytarı hüner-

[1] Varak 80 a da bu baytarnamei lâtifinin cami' ve müellifi, camişerif sahi-bi Sultan Ahmed bin Mehmed bin Murad... Hattati Kenan efendinin hattı destile olan nüshadan, (Elhac Mehmed bin elhac Aliyyibnilhac Mehmedül Belgradî namın-da güzel nesih yazan bir zat tarafından 1258 (1842) de İstanbulda Süleymaniye camii yakınında bir yerde istinsah etmiştir. Birinci sahife başı tezhiblidir. Kenan efendi eserinin gayet muteber ve memduh bir kitab olduğu, ona tazim ve ihtiram edip gafflet olunmıya diye medholunmaktadır.

RESSAM ALİ RİZA ve MEMLEKETİMİZİN FOLKLORU

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

Faziletli resim hocam ve bu yüksek ahlâklı üstadım merhum Ressam Ali Riza bey memleketimizin son elli senelik içtimaî hayatını ve yaşayışını gösteren resimlerden mürekkep çok zengin malzeme bırakmıştır. Bunlar müteferrik defterler içindedir. Elyevm ailesinde ve çocuklarında saklı olan bu defterlerde mevcut memleketimizin hususiyetlerini ve eski yaşayışımızı gösteren resimlerin neşrolunması lâzımdır. Bir defa bu gün yarım asır evvel bizimle beraber yaşayan eski mahalleler ve evler ve sair abidelerin günden güne harap olduğu ve kısmen ortadan kalktığı malûmdur. Yalnız ortadan kalkmış hatıralara ait resimlerinin basılması büyük bir eserin husulünü mücip olur. Onun defterlerinde İstanbulun bir çok eski mahallelerinin hususiyetleri, civar köyler ve bazı vilâyetlerimizdeki eski eserler ve evlere ait birçok krokileri vardır. Bu meyanda defterlerine birçok mühim malûmatı da ilâve etmiş ve halk bilgilerine ehemmiyet vermiştir. O yalnız malûmat vermekle iktifa etmemiş, bahsettiği yerlerin resimlerini ve krokilerini de koymuştur. 1930 da vefatından sonra bu defterleri birer birer tetkik ederek notlar aldım. İşte bu notlar arasından az bile olsalar birkaç kısa misal veriyor ve elli sene zarfında memleketimizin folkloruna ehemmiyet vermiş eski bir üstad sıfatile hizmetlerini tebarüz ettirmek istiyorum. Büyük ruhu şad olsun.

— Eskişehirde şeyh Edebali hazretleri [*] türbesi karşısında bu-

[*] Şeyh Edebali bir rivayete göre 127 yaşında ölmüştür. Tababete vakıf olduğundan ve kullandıkları terkiplerden bahsederler. Tasavvufa dair eserleri içinde tıbbî bahislerin mevcudiyeti zikrolunur.

lunan kabristanda bir taştır ki hazreti Alinin bu taşa dizini dayıyarak ok attığı ahali tarafından rivayet olunmaktadır. Bir rivayete göre şeyh de atarmış. Gayet beyaz bir taştır. Türbede Kumral baba ile beş mahdumu ve havluda haremi medfundur. Türbe vasatında başlığı havi mermerden yapılmış bir sütun vardır.

Sögütte şadırvan. Harac Murat yahut Orhangazi hazretlerinin imaratından çıkmıştır. Olvakit şerbet doldurulup ahaliye dağıtılmış. Şimdi taşın bulunduğu hamam yine bu taşın çıktığı imaretin yapıldığı zaman yapılmıştır. Bu taş somakidir.

— Sıtma Dede. Asıl ismi Gündüzbeydir. Kızılsaray köyüne bir çeyrek mesafededir. Köy halki sıtma tutunca orada yatarlarmış. Orada korkduklarından sıtmaları defolurmuş. Türbe dört duvar ve üstü büyük hatıllarla tahkim edilmiştir. Saçağı ahşaptır. Tavan örtülü değildir. Kabir de bir taş yığınıdır. (Sögüt civarı)

Şeyh Edebali tıb tarihimize yeni yer alan şahsiyetlerimizdendir. Zamanında tıbbî folklor esaslarında tababet te icra etmiştir. Halkin burada sayılan itikatlarının mutlaka bir esası olacaktır. Bunu milli folklorumuzun sentezini yapacaklara bırakarak merhum üstadımın şu notlarını folklor hazinemize bir zerre bile olsun tarafından ithafı için bu satırları yazdım.
